

Siła wyższa i nadzwyczajne okoliczności

Zgodnie z art. 47 rozporządzenia Komisji nr (WE) 1974/2006 „siła wyższa” i „nadzwyczajne okoliczności” mogą zostać uznane w szczególności w następujących przypadkach:

- a) śmierć beneficjenta;
- b) długotrwała niezdolność beneficjenta do wykonywania zawodu;
- c) wyłączenie dużej części gospodarstwa, jeśli takiego wyłączenia nie można było przewidzieć w dniu podjęcia zobowiązania;
- d) katastrofa naturalna poważnie dotykająca grunty gospodarstwa;
- e) wypadek powodujący zniszczenie budynków dla zwierząt gospodarskich;
- f) choroba epizootyczna dotykająca część lub całość należącego do rolnika żywego inwentarza.

Powyższy katalog zdarzeń, które mogą stanowić w danym przypadku działanie siły wyższej lub okoliczności nadzwyczajne, jest katalogiem otwartym. Oznacza to, możliwość uznania przez właściwy organ (Kierownika BP), w wyniku indywidualnego rozpatrzenia danej sprawy, przy uwzględnieniu wszystkich okoliczności faktycznych i dowodów występujących w sprawie, innego zdarzenia za przypadek działania siły wyższej lub wystąpienia nadzwyczajnych okoliczności.

Jako okoliczności nadzwyczajne można uznać m.in.:

- zniszczenie upraw przez dzikie zwierzęta,
- zniszczenie upraw w wyniku niekorzystnych warunków atmosferycznych takich jak np. susza, gradobicie, powódź, mróz, piorun, osuwiska ziemi, zalanie na skutek opadów atmosferycznych,
- zniszczenie upraw lub plodach rolnych spowodowanych pożarem,
- wystąpienie organizmów kwarantannowych,
- tymczasowe aresztowanie beneficjenta.

Zgodnie z art. 47 ust. 1 rozporządzenia Komisji (WE) nr 1974/2006, w przypadku wystąpienia siły wyższej lub nadzwyczajnych okoliczności nie będzie wymagany częściowy lub pełen zwrot pomocy otrzymanej przez rolnika.

Nie stosuje się kar administracyjnych w zakresie wzajemnej zgodności, jeżeli dana niezgodność wynika z działania siły wyższej lub nadzwyczajnych okoliczności.

Nie stosuje się kar administracyjnych z tytułu złożenia wniosku lub zmiany po terminie, jeżeli wniosek o przyznanie płatności lub zmiana do wniosku zostanie złożony/a w terminie „sankcyjnym” z powodu działania siły wyższej lub wystąpienia nadzwyczajnych okoliczności.

W przypadku stwierdzenia w kontroli administracyjnej lub kontroli na miejscu, że rolnik nie realizuje podjętego zobowiązania dotyczącego pielęgnacji uprawy leśnej przez okres 5 lat od dnia wykonania zalesienia i/lub prowadzenia uprawy leśnej przez okres trwania zobowiązania, należy przeprowadzić postępowanie wyjaśniające w kontekście okoliczności, które spowodowały zaniechanie realizacji podjętych przez rolnika zobowiązań.

- a) zaniechanie pielęgnacji lub prowadzenia uprawy leśnej (w całości lub części), w przypadku wystąpienia co najmniej jednej z kategorii siły wyższej, o których mowa w art. 47 rozporządzenia Komisji (WE) nr 1974/2006, obejmujące:
 - śmierć rolnika (i nie został złożony wniosek transferowy),
 - długotrwałą niezdolność rolnika do wykonywania zawodu,

- wyłączenie dużej części gospodarstwa, jeżeli takiego wyłączenia nie można było przewidzieć w dniu podjęcia zobowiązania,
 - katastrofę naturalną poważnie dotykającą grunty gospodarstwa.
- b) zaniechanie pielęgnacji lub prowadzenia uprawy leśnej (w całości lub części) w przypadku wystąpienia okoliczności wskazanych w § 18 ust. 2 oraz ust 3 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 19 marca 2009 r. *w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Zalesianie gruntów rolnych oraz zalesianie gruntów innych niż rolne” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013* (Dz. U. z 2016 r., poz. 153, z późn. zm.), chyba że nastąpiło:
- wyłączenie zgodnie z przepisami o gospodarce nieruchomościami,
 - scalenie gruntów objętych pomocą na zalesianie,
 - innej okoliczności, której nie można było przewidzieć w dniu rozpoczęcia realizacji zobowiązania, mającej wpływ na realizację tego zobowiązania i będącej wynikiem przyczyn niezależnych od rolnika (np. prowadzenie prac geofizycznych w związku z poszukiwaniem złóż gazu łupkowego).
- c) zaniechanie prowadzenia uprawy leśnej w przypadku przeniesienia własności/ współwłasności wszystkich gruntów lub ich części objętych wnioskiem o przyznanie pomocy na zalesianie na rzecz innego podmiotu, w wyniku umowy sprzedaży lub innej umowy o powierzchni nie większej niż 10% całkowitej powierzchni objętej zobowiązaniem. W tym przypadku wymagane jest dostarczenie dowodów potwierdzających przeniesienie własności/współwłasności wszystkich gruntów lub ich części.

W każdym przypadku działania siły wyższej lub wystąpienia nadzwyczajnych okoliczności, rolnik powinien **powiadomić Kierownika biura powiatowego** o zaistniałych okolicznościach, **w terminie 10 dni roboczych** od dnia, w którym rolnik lub upoważniona przez niego osoba są w stanie dokonać takiej czynności wraz z dowodami potwierdzającymi wystąpienie siły wyższej lub nadzwyczajnych okoliczności.

Uznanie przypadku siły wyższej lub nadzwyczajnych okoliczności powoduje, że pomoc na zalesianie nie jest zmniejszania albo jest zmniejszania w części i nie podlega zwrotowi w całości lub części, w przypadku gdy, rolnik zlikwidował uprawę leśną albo nie ma możliwości prowadzenia założonej uprawy zgodnie z podjętym zobowiązaniem.

W przypadku wystąpienia siły wyższej albo nadzwyczajnych okoliczności, jako dowód może dostarczyć do BP ARiMR w szczególności poniżej wskazane dokumenty:

- w przypadku długotrwałej niezdolności do wykonywania zawodu:
 - zaświadczenie o czasowej niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym, wydane na podstawie przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników,
 - odpis postanowienia sądu o zastosowaniu albo przedłużeniu tymczasowego aresztowania,
 - wezwanie sądu do odbycia kary pozbawienia wolności albo aresztu,
- w przypadku katastrofy naturalnej poważnie dotykającej grunty gospodarstwa:
 - protokół oszacowania szkód w uprawach rolnych, spowodowanych przez np. obsunięcie się ziemi lub lawinę (katastrofa trwale uniemożliwiająca prowadzenie działalności rolniczej) w rozumieniu przepisów o ubezpieczeniach upraw rolnych i zwierząt gospodarskich, sporządzony przez komisję powołaną przez wojewodę właściwego ze względu na miejsce powstania szkody,

- dokument potwierdzający wystąpienie szkody w uprawach rolnych, z którego wynika powierzchnia upraw, na których wystąpiła szkoda spowodowana przez ryzyka (lawina, obsunięcie się ziemi), sporządzony przez zakład ubezpieczeń, z którym rolnik zawarł umowę ubezpieczenia upraw co najmniej od jednego z tych ryzyk,
- pisemne oświadczenia potwierdzające wystąpienie szkody w uprawach, spowodowanej przez ryzyka (np. obsunięcie się ziemi lub lawinę), sporządzone przez dwóch świadków, którzy nie są domownikami rolnika w rozumieniu przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników - w przypadku gdy komisja, która miała zostać powołana przez wojewodę, nie została powołana oraz uprawy nie zostały objęte umową ubezpieczenia,
- decyzja właściwego organu nadzoru budowlanego, wydana na podstawie przepisów prawa budowlanego, określająca zakres i termin wykonania niezbędnych robót w celu uporządkowania terenu katastrofy i zabezpieczenia budynku służącego gospodarce rolnej do czasu wykonania robót doprowadzających budynek do stanu właściwego,
- w przypadku wywłaszczenia dużej części gospodarstwa:
 - decyzja administracyjna właściwego organu (np. starosta) w sprawie wywłaszczenia nieruchomości (zalesionych gruntów objętych zobowiązaniem).

W przypadku uznania przez kierownika biura powiatowego zaistniałej sytuacji jako siły wyższej lub nadzwyczajnych okoliczności, do powierzchni gruntów objętych nią nie jest przyznawana pomoc.

Scalenie działki ewidencyjnej objętej zobowiązaniem zalesieniowym (dotyczące pielęgnacji i/lub prowadzenia założonej uprawy leśnej), na skutek działań organów państwa (niezależne od rolnika) powodujące zmniejszenie powierzchni objętej zobowiązaniem zalesieniowym w gospodarstwie rolnika, skutkuje odstąpieniem od ustalania kwoty do zwrotu w odniesieniu do zalesionych działek lub ich części, na których nastąpiło zaniechanie realizacji zobowiązań (zgodnie z § 18 ust. 2 oraz ust. 3 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 19 marca 2009 r. *w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Zalesianie gruntów rolnych oraz zalesianie gruntów innych niż rolne” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013*). Należy pamiętać, że siłą wyższą nie jest zwiększenie powierzchni działki ewidencyjnej w wyniku scalenia gruntów. Siłą wyższą, zgodnie z § 18 ust. 2 oraz ust. 3 ww. rozporządzenia, jest tylko utrata zalesionych gruntów w wyniku scalenia, na których powinno być realizowane zobowiązanie zalesieniowe. W przypadku, gdy rolnik utracił zalesione grunty, na których realizował zobowiązanie, na podstawie przepisów o scalaniu i wymianie gruntów, a otrzymał nowe grunty – wówczas na „nowych” gruntach może kontynuować zobowiązanie zalesieniowe (art. 45 ust. 4 rozporządzenia Komisji (WE) nr 1974/2006).

Jeżeli zostało uznane, że w wyniku podziału lub scalenia zalesionych gruntów w gospodarstwie objętych zobowiązaniem zalesieniowym, rolnik nie może dotrzymać podjętego zobowiązania w całości lub części, wówczas stwierdzony błąd dotyczący niedotrzymania zobowiązania należy uzasadnić oraz odstąpić od ustalenia kwoty do zwrotu w odniesieniu do zalesionych działek lub ich części, na których nastąpiło zmniejszenie powierzchni objętej zobowiązaniem.